Нартай Ажар Нартайқызының
6D030100 – «Құқықтану» мамандығы бойынша
философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін
дайындалған
«Қазақстан Республикасының құқық жүйесіндегі геномның заңдық мәртебесін сәйкестендіру мәселелері» диссертациясына
Пікір

I. Ғылыми зерттеу тақырыбының өзектілігі мен теориялық маңызы. Бұл зерттеу Қазақстандағы геномдық зерттеулер мен гендік инженерияға қатысты этикалық, құқықтық және әлеуметтік мәселелердің (ЭҚӘМ) теориялық тұрғыдан жаңа талдауын ұсынады. Бұл талдауда анықталған әрбір геномдық зерттеуге қатысты ЭҚӘМ БҰҰ-ның адам геномы мен адам құқықтары жөніндегі саясатына сәйкес жіктелетін болады, бұл құқықтық ғылымның арнайы құқықтық идентификаторларды дамыту бағытындағы білімін ілгерілетеді. Сонымен қатар, бұл талдау «Халықаралық геном құқығы» және «Қазақстан геном құқығы» атты екі арнайы курсты әзірлеуге көмектесуі мүмкін. Бұл курстар құқық, биология және медицина салаларында мамандандырылатын студенттерге ұсынылады.

II. Жұмыстың теориялық және практикалық маңызы.

Бұл зерттеудің теориялық және практикалық нәтижелері қолданбалы геномдық зерттеулердің нәтижелеріне байланысты арнайы талдау құралдарын пайдаланудың балама тұжырымдамасын ұсынады. Теориялық тұрғыдан бұл зерттеу нақты прецеденттердің заңнамалық және медициналық, биологиялық және басқа да салалардағы мамандардан құралған уәкілетті органдар тарапынан реттелуіне мүмкіндік береді. Практикалық жағынан алғанда, бұл зерттеу сот органдарына, әкімшілік және қадағалау органдарына пайдалы болуы мүмкін. Оларға геномдық зерттеулер саласындағы құқықтық қатынастарды жіктеу және жүйелеуге көмектесетін арнайы талдау құралдары ұсынылуы мүмкін. Бұл Қазақстандағы геномдық зерттеулерді, инновацияларды және денсаулық сақтау жүйесін құқықтық реттеу жүйесіне оңтайлы түрде енгізуге көмектеседі.

III. Диссертацияның құрылымы мен көлемі.

Диссертацияның құрылымы икемді, жүйелі әрі бірізді. Онда бір тапсырмадан екіншісіне логикалық, мағыналық блоктардың біртіндеп ауысуы арқылы өту қарастырылған. Осылайша, үш бөлімнен тұратын бірінші тарау геномдық зерттеулер мен оның құрамдастарын анықтауға бағытталған. Келесі тараулар да үш бөлімнен тұрады, олардың әрқайсысы прецеденттер мен тәжірибелерді

талдау және айнымалылардың статистикалық маңыздылығын есептеуге арналған.

IV. Диссертацияның жаңалығы.

Бұл зерттеудің жаңалығы — геномдық зерттеулер мен инновациялардың нақты элементтерін анықтау мен олардың Қазақстан Республикасы мен көрші елдердегі құқықтық қатынастарын жүйелеуде жатыр. Зерттеу геномдық зерттеулер мен гендік инженерияға қатысты құқықтар, міндеттер мен жауапкершіліктердің нақты анықтамаларын ұсынады.

V. Ұсыныстар

Ұсыныс ретінде, Қазақстан Республикасында геномдық зерттеулерді құқықтық тұрғыдан реттеу қажет деп есептеледі. Бұл үшін геномикаға қатысты арнайы Қазақстан заңы қабылданып, соның аясында жан-жақты құқықтық негіз құрылуы керек. Аталған заң шеңберінде геномдық зерттеулердегі этикалық, құқықтық және әлеуметтік мәселелерді (ЭҚӘМ) анықтайтын, әртүрлі салаларда (құқық, биология, медицина және т.б.) білімі бар мамандардан тұратын арнайы кадрлар тобын даярлау қажет болады.

Жоғарыда аталғандарды ескере отырып, Нартай Ажар Нартайқызының «Қазақстан Республикасының құқық жүйесіндегі геномның заңдық мәртебесін сәйкестендіру мәселелері» диссертациясы қорғауға ұсынылсын.

Шетелдік ғылыми кеңесші
Ян Жоли, PhD, FCAHS, AdE
Геномика және саясат орталығының зерттеу директоры
Адам генетикасы кафедрасының доценті
Макгилл университеті
740 Dr. Penfield Avenue
Монреаль, Квебек H3A 0G1

Осы құжаттың ағылшын тілінен қазақ тіліне түпнұсқасына сай аударылғанын растаймын.

ф.ғ.к., доц. м.а. Ашимов Р.Ж.
Аудармашы

Prof. Yann Jolie, Ph.D. Ad.E.
Research Directory Directeur de recharche
update Proton Profeuargi

12/15/20

Review of the dissertation prepared by Nartay Azhar Nartaykyzy for the degree of Doctor of Philosophy (PhD) in the specialty 6D030100 – "Jurisprudence"entitled

Problems of genome legal status identification in Kazakhstan Republic legal system

I. The relevance and theoretical value of the scientific and research theme. This research offers a novel theoretical analysis of the ethical, legal and social issues (ELSI) of genomic sciences and genome engineering in Kazakhstan. Each genomic research ELSI identified in this analysis will be categorized according to the UN policy on the human genome and human rights, which will advance knowledge of legal science toward the development of specialized legal definitions. Additionally, this analysis could help create two specialized courses, "International genomic law" and "Kazakhstani genomic law," which would be offered to students specializing in law, medicine and life science.

II. The theoretical and practical value of the work. The research addresses specific practical outputs and provides an alternative conception of rules, norms and mechanisms of how to regulate ethical and legal genomic issues through both a legal and bioethical prism. A comprehensive analysis of the concept of legal regulation of biobanks, genome editing, the consent of professional employees of legal and medical, biological and engineering communities addressing novel types of legal rights and responsibilities would result. From a practical point of view, the results of this study would be used in the future when developing new legal documents and laws in the field of genomic research. This research would allow lawyers and professionals in medicine and engineering to gain skills in the field of genomic research management.

III. The structure and research methodology. According to the research outline, this study has a proper structure and logical progression. The methods of scientific analysis are well developed and clearly outlined. The general theoretical methods include analysis and synthesis, induction and deduction, comparative and legal analysis, formal legal analysis and system-structural method. The research also

uses private scientific methods such as the method of system analysis, formal legal method, and methods of statistical and sociological analysis. Empirical materials from Kazakhstani and international practice are provided and processed with high quality.

IV. The novelty of the dissertation. The novelty of this research consists in the identification of specific elements of genomic research and novel framework aimed at the systematization of their legal relations in the Kazakhstan Republic and neighbouring countries. It will provide clear definitions of rights, obligations and responsibilities for genomic research and engineering.

V. The recommendation. As a recommendation, it seems necessary to regulate genomic research by the Kazakhstan Republic through at least high level framework that would be created in accordance with its international obligations and future goals. This law will be necessary in assigning responsibilities of employees responsible for identifying ELSIs in genomic research, including specialists with interdisciplinary backgrounds.

Taking the above into consideration, the dissertation is recommended for defense.

Foreign scientific advisor
Yann Jolie, PhD, FCAHS, AAE.
Research Director, Centre of Genomics and Policy
Associate Professor, Department of Human Genetics, McGill University
740 Dr. Penfield Avenue | Montreal, Quebec H3A 0G1 Canada
P: 514-398-7286 | F: 514-398-4959 | yann.joly@mcgill.ca

Department of Human Genetics
Centre of Genomics and Policy
740, Dr Penfield Avenue, Room 5201
Montreal, Quebec, Canada H3A 0G1
T: 514 398-7286 F: 514 398-4959
yann.joly@mcgill.ca
www.mcgill.ca

Département de génétique humaine
Centre de génomique et politiques
740 Avenue du Dr. Penfield, Bureau 5201
Montréal, (Québec) Canada H3A 0G1
T: 514 398-7286 F: 514 398-4959
yann.joly@mcgill.ca
www.mcgill.ca